

EURÓPSKA ÚZEMNÁ SPOLUPRÁCA

Európska územná spolupráca je nástrojom politiky súdržnosti, ktorého cieľom je riešiť problémy cezhranične a spoločne rozvíjať potenciál rôznych území. Činnosti spolupráce sú podporované z Európskeho fondu regionálneho rozvoja prostredníctvom troch kľúčových zložiek: cezhraničnej spolupráce, nadnárodnej spolupráce a medziregionálnej spolupráce.

PRÁVNY ZÁKLAD

Článok 178 Zmluvy o fungovaní Európskej únie a nariadenie (EÚ) č. 1299/2013 zo 17. decembra 2013.

VŠEOBECNÉ USTANOVENIA

Európska územná spolupráca (EÚS) je súčasťou politiky súdržnosti od roku 1990. Pre programové obdobie 2014 – 2020 bolo prvýkrát v histórii európskej politiky súdržnosti prijaté osobitné nariadenie pokrývajúce činnosti v rámci Európskej územnej spolupráce podporované z Európskeho fondu pre regionálny rozvoj (EFRR). EÚS je nástrojom politiky súdržnosti, ktorého cieľom je riešiť problémy, ktoré prekračujú národné hranice a vyžadujú si spoločné riešenie, a spoločne rozvíjať potenciál rôznych území.

Suma vyčlenená na EÚS v rozpočtovom období 2014 – 2020 činí 9,3 miliardy EUR. Tieto zdroje sú rozdelené takto:

1. 74,05 % na cezhraničnú spoluprácu. Tieto programy majú za cieľ spájať regióny alebo miestne orgány, ktoré majú spoločnú hranicu (pozemné alebo námornú), s cieľom rozvíjať prihraničné oblasti, využiť ich nevyužitý potenciál rastu a riešiť spoločne určené spoločné výzvy. Medzi tieto spoločné výzvy patria otázky, ako sú napríklad: zlá dostupnosť vo vzťahu k informačným a komunikačným technológiám (IKT); zlá dopravná infraštruktúra; úpadok miestneho priemyslu; nevhodné podnikateľské prostredie; nedostatočné prepojenia medzi miestnymi a regionálnymi správami; nízka úroveň výskumu a inovácií a využívania IKT; znečistenie životného prostredia; predchádzanie rizikám; negatívne postoje voči občanom susedných krajín, atď.;
2. 20,36 % na nadnárodnú spoluprácu. Tieto programy zahŕňajú väčšie nadnárodné územia a majú za cieľ posilniť spoluprácu na základe činností, ktoré podporujú integrovaný územný rozvoj medzi národnými, regionálnymi a miestnymi subjektmi vo veľkých európskych zemepisných oblastiach. Zahŕňajú tiež námornú cezhraničnú spoluprácu, ktorá nie je pokrytá programami cezhraničnej spolupráce;

3. 5,59 % na medziregionálnu spoluprácu. Tieto programy majú za cieľ posilniť účinnosť politiky súdržnosti na základe činností, ktoré podporujú výmenu skúseností medzi regiónmi v otázkach, ako sú tvorba a vykonávanie programov, udržateľný rozvoj miest a analýza vývojových trendov na území Únie. Výmena skúseností môže zahŕňať podporu vzájomne prospešnej spolupráce medzi inovačnými zoskupeniami intenzívneho výskumu a výmeny medzi vedcami a výskumnými inštitúciami.

GEOGRAFICKÉ POKRYTIE

V zásade všetky vnútorné a vonkajšie pozemné hranice EÚ, ako aj námorné hranice (regióny vzdialené najviac 150 km, alebo v prípade najvzdialenejších regiónov aj viac ako 150 km), môžu byť podporované prostredníctvom zložky pre cezhraničnú spoluprácu. Oblasť, na ktorú sa vzťahuje nadnárodná spolupráca, stanoví Komisia s prihliadnutím na makro-regionálne stratégie a stratégie pre morské oblasti, pričom členské štáty budú mať možnosť pridať príslušné územia. Medziregionálna spolupráca sa bude vzťahovať na celé územie Európskej únie. Najvzdialenejšie regióny môžu kombinovať činnosti cezhraničnej a nadnárodnej spolupráce v jedinom programe spolupráce.

Tretie krajiny sa tiež môžu zúčastňovať na programoch spolupráce. V takých prípadoch možno na financovanie opatrení v oblasti spolupráce využiť aj nástroj európskeho susedstva (ENI) a nástroj predvstupovej pomoci (IPA II).

TEMATICKÁ KONCENTRÁCIA

S cieľom maximalizovať vplyv politiky súdržnosti a prispieť k naplneniu stratégie Európa 2020 sa podpora z EFRR pre programy EÚS musí sústrediť na obmedzený počet tematických cieľov^[1], ktoré sú priamo spojené s prioritami stratégie. Pre každý tematický cieľ je v nariadení, ktorým sa riadi EFRR^[2], definovaný zoznam investičných priorít. Tie sú zároveň doplnené ďalšími prioritami prispôbenými špecifickým potrebám činností EÚS.

Cezhraničné a nadnárodné programy musia byť sústredené na maximálne štyri tematické ciele, zatiaľ čo pre medziregionálnu spoluprácu žiadne takéto obmedzenie neplatí. Príkladmi prioritných oblastí podpory špecifických pre programy EÚS sú nasledovné:

1. cezhraničná spolupráca: podpora udržateľných a kvalitných pracovných miest a podpora pracovnej mobility prostredníctvom integrácie cezhraničných trhov práce, podpora sociálneho začlenenia a integrácie komunít naprieč hranicami, rozvoj a vykonávanie spoločných programov v oblasti vzdelávania, odborného vzdelávania a prípravy, atď.;
2. nadnárodná spolupráca: posilnenie inštitucionálnej kapacity verejných orgánov a zainteresovaných strán a efektívnej verejnej správy prostredníctvom rozvoja a koordinácie makroregionálnych stratégií a stratégií pre morské oblasti;

[1]V článku 9 nariadenia (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013 je uvedený zoznam tematických cieľov.

[2]Článok 5 nariadenia (EÚ) č. 1301/2013 zo 17. decembra 2013.

3. medziregionálna spolupráca: posilnenie inštitucionálnej kapacity verejných orgánov a zainteresovaných strán a efektívnej verejnej správy prostredníctvom šírenia osvedčených postupov a odborných znalostí, podpory výmeny skúseností, atď.

OSOBITNÉ USTANOVENIA PRE PROGRAMY SPOLUPRÁCE

Vzhľadom na zapojenie viac ako jedného členského štátu do navrhovania a vykonávania programov spolupráce sa v regulačných ustanoveniach pre EÚS riešia niektoré špecifické otázky, napríklad rozdelenie zodpovednosti v prípade finančných opráv, postupy pre zriadenie spoločného sekretariátu príslušným riadiacim orgánom, osobitné postupy pre účasť tretích krajín alebo území, požiadavky na správy o vykonávaní, atď.

Členské štáty, ktoré sa zúčastňujú na programe spolupráce, musia určiť spoločný riadiaci orgán, spoločný certifikačný orgán a spoločný orgán auditu. Okrem toho sa riadiaci orgán a orgán auditu musia nachádzať v rovnakom členskom štáte.

Pravidlo, že každý členský štát musí prijať vnútroštátne predpisy pre oprávnenosť výdavkov, ktoré platí pre ostatné programy v rámci EFRR, nie je vhodné pre EÚS. V dôsledku toho musí byť jasná hierarchia pravidiel pre oprávnenosť výdavkov stanovená na európskej úrovni.

Zapojenie viacerých krajín má tiež za následok vyššie administratívne náklady. Strop pre výdavky na technickú pomoc bol preto stanovený na vyššej úrovni, než je tomu u iných typov programov.

NÁVRH POLITIKY SÚDRŽNOSTI EÚ PO ROKU 2020

V máji 2018 Komisia predložila nové návrhy nariadení týkajúcich sa politiky súdržnosti EÚ po roku 2020. Tie zahŕňajú nariadenie o osobitných ustanoveniach týkajúcich sa cieľa Európska územná spolupráca (Interreg). V budúcnosti bude mať EÚS pravdepodobne päť zložiek:

- cezhraničnú spoluprácu,
- nadnárodnú a námornú spoluprácu,
- spoluprácu najvzdialenejších regiónov,
- medziregionálnu spoluprácu,
- medziregionálne inovačné investície.

Navrhované nariadenie tiež stanovuje dva špecifické ciele programov Interreg:

- lepšia správa programov Interreg,
- bezpečnejšia Európa.

Komisia navrhuje vyčleniť v období 2021 – 2027 na Európsku územnú spoluprácu 8,4 miliardy EUR.

Toto nariadenie bude podliehať riadnemu legislatívnemu postupu, v rámci ktorého má Parlament rovnocenné postavenie s Radou. To znamená, že tieto dve inštitúcie budú

musieť pred koncom roka 2020 dosiahnuť konsenzus, pokiaľ ide o budúce pravidlá pre EÚS. V marci 2019 Parlament dokončil svoje prvé čítanie.

ÚLOHA EURÓPSKEHO PARLAMENTU

Keďže na nariadenie o EÚS sa vzťahuje riadny legislatívny postup, Európsky parlament mohol rozhodnúť o jeho obsahu rovnocenne s Radou. Parlament obhajoval zachovanie existujúcej štruktúry EÚS s tromi rôznymi typmi programov.

Venoval pozornosť špecifickým problémom najvzdialenejších regiónov a aby sa uľahčila cezhraničná spolupráca na námorných hraniciach týchto regiónov, do pravidla o limite 150 km sa zaviedla väčšia flexibilita. Navyše môžu najvzdialenejšie regióny vďaka iniciatíve Parlamentu kombinovať príspevky z EFRR na cezhraničnú a nadnárodnú spoluprácu v jedinom programe územnej spolupráce. Tiež sa vytvorili osobitné pravidlá na naplnenie potrieb najvzdialenejších regiónov spolupracujúcich s tretími krajinami.

V prípade cezhraničnej spolupráce Parlament úspešne obhájil svoje stanovisko, že Komisia musí pri rozhodovaní o zozname oblastí, ktoré sú oprávnené prijímať podporu, vziať do úvahy existujúce a budúce stratégie pre makroregióny a morské oblasti.

Parlament zaviedol do pravidiel viac flexibility, a to dvoma spôsobmi: sústredením 80 % finančných prostriedkov na štyri tematické ciele a ponechaním zvyšných 20 % otvorených; a zavedením miery flexibility vo výške 15 % pre presuny zdrojov medzi oblasťami cezhraničnej a nadnárodnej spolupráce.

Parlament sa domnieva, že zoznam rôznych investičných priorít bol prispôbený špecifickým potrebám Európskej územnej spolupráce. Spôsoby vykonávania programov spolupráce boli zracionalizované, čo znamená zníženie počtu orgánov zapojených do vykonávania programov a zároveň jasnejšie vymedzenie ich príslušných úloh. Požiadavky na obsah programov spolupráce a správ o vykonávaní boli doladené tak, aby sa znížila administratívna záťaž orgánov zodpovedných za programy.

Parlament dôrazne obhajoval potrebu zlepšiť Európsku územnú spoluprácu, a to najmä tieto aspekty:

- posilniť Európsku územnú spoluprácu ako samostatný cieľ politiky súdržnosti EÚ, ktorý sa opiera o primeranú úroveň financovania v celom období 2014 – 2020,
- nájsť správnu rovnováhu pre tematické zameranie tak, aby bolo dostatočne silné v súlade s cieľmi pre rok 2020, ale tiež dostatočne pružné na to, aby sa prispôbilo rôznym potrebám cezhraničnej a nadnárodnej spolupráce,
- zlepšiť riadenie a audit programov, aby sa zabezpečili dobré výsledky.

Jacques Lecarte / Marek Kołodziejcki
04/2019

